Keskusrikospoliisi

PL 285
01301 Vantaa

Lausunto

POL-2021-150003
22.11.2021

Talousvaliokunnalle

Keskusrikospoliisin lausunto Valtioneuvoston kirjelmä U 62/2021 vp eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/1153 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse toimivaltaisten viranomaisten pääsystä keskitettyihin pankkitilirekistereihin keskitetyn yhteyspisteen kautta

Keskusrikospoliisi pitää ehdotettua lainvalvontaviranomaisten pääsyä komission kehittämään ja ylläpitämään EU-maiden keskitettyyn järjestelmään tärkeänä edistysaskeleena rikoshyödyn jäljittämisessä. Ehdotus mahdollistaa toisaalta myös pääsyn kaikille niille viranomaisille, joilla on rikosten ennalta estämisen, paljastamisen, selvittämisen tehtäviä sekä syytetoimiin liittyviä tehtäviä tai vakavien rikosten rikostutkintaa tukevia tehtäviä. Keskusrikospoliisi pitää selvänä, että Suomessa näitä yksiköitä olisivat ainakin poliisin eri yksiköt ja muut esitutkintavinomaiset sekä syyttäjäviranomaiset.

Varojen liikkeet ovat nopeita ja jäljittäminen on erityisen haastavaa rajat ylittävissä tilanteissa. Pääsy keskitettyyn järjestelmään mahdollistaa parempilaatuisten pyyntöjen tekemisen poliisiyhteistyössä, kun pyynnöt voidaan yksilöidä ja kohdentaa aikaisempaa tarkemmin. Tämä parantaa myös yksilöiden suojaa sekä tietosuojaa, koska turhien pyyntöjen lähettäminen ja siten henkilötietojen käsittely vähenee.

Järjestelmän käyttöala komission keskitetyn yhteyspisteen kautta kattaisi rahanpesun, terrorismin rahoittamisen sekä niiden esirikokset sekä Europol asetuksen liitteen I mukaiset rikokset. Kansallisesti käyttöala kattaa poliisin osalta kaikki rikoslajit, tosin tältä osin on vasta vireillä lainsäädännön muutosehdotus (HE 163/2021 vp). Järjestelmän käyttöala vaikuttaa saatavissa olevien tietojen valossa rikostorjunnallisesti riittävän kattavalta. Ehdotus kytkeytyy tiivistii tällä hetkellä eduskunnan käsittelyssä olevaan HE 163/2021 vp.

Suomen keskitetty pankkitilirekisteri on toteutettu tällä hetkellä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmällä, joka muodostuu tilirekisteristä ja yksittäisistä tiedonhakujärjestelmistä. Rahoitustietodirektiivin muutosehdotuksen tavoitteena ilmeisesti on, että komission tarkoittama keskitetty yhteyspiste kattaisi Suomessa koko pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän. Rahoitustietodirektiivin muutosehdotuksessa puhutaan komission kehittämään ja ylläpitämään keskitettyyn yhteyspisteen rakentamisesta keskitettyyn pankkitilirekisteriin. Suomen hajautettu malli - Tullin keskitetty Tilirekisteri ja yksittäiset yhteydet luottolaitosten tiedonhakujärjestelmiin - ei tue tällä hetkellä keskitettyä kansallista yhteyspistettä.

Jotta Suomessa voitaisiin ottaa käyttöön keskitetty yhteyspiste komission kehittämään järjestelmään, vaatisi se Keskusrikospoliin käsityksen mukaan

- ✓ että kaikki luotto- ja maksulaitokset toimittaisivat tiedot hakujärjestelmän sijasta nykyiseen keskitettyyn tilirekisteriin, joka täyttäisi keskitetyn järjestelmän vaatimuksen jo yksissään. Tällä hetkellä näyttää siltä, että itse tilirekisterin käyttöala jää suppeaksi koska siellä on vain muutaman pienimmän toimijan tiedot, eikä se yksin täytä kansallisen keskitetyn järjestelmän vaatimuksia.

  TAI

- ✓ että eduskunta hyväksyy tällä hetkellä eduskunnan käsittelyssä olevan, hallituksen esityksessä 163/2021 vp laiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä ehdotetun 7a §:n sisältämän koostavan sovelluksen käyttöönoton. Vastaavalla tavalla kuin kansallisiin viranomaisiin, koostavasta sovelluksesta voitaisiin rakentaa yhteys myös EU-maiden keskitettyyn, komission ylläpitämään järjestelmään. Lisäksi yhteys tulisi olla myös tilirekisteriin

Käytännössä koostavan sovelluksen käyttöönotto tarkoittaisi, että viranomaiset eivät rakentaisi kukin omia rajapintojaan kaikkiin finanssialan toimijoihin, vaan tulli rakentaisi yhden rajapinnan jokaiseen toimijaan ja muut viranomaiset hyödyntäisivät tätä samaa rajapintaa tullin ylläpitämän koostavan sovelluksen kautta. Toimialalla tuskin on halukkuutta rakentaa kaksinkertaista järjestelmää ja rinnakkaisia rajapintoja koostavan sovelluksen ohelle. Samalla tämä tarkoittaa, että poliisin *teknisen käyttöyhteyden* kautta tapahtuva tiedonhankinta finanssialan toimijoilta olisi riippuvainen siitä, millaisen verkoston yhteyksiä Tulli rakentaa toimijoihin. Poliisi saisi tällöin tiedot teknisen käyttöyhteyden avulla vain näistä toimijoista ja muilta osin tiedot olisi hankittava käsityönä vanhoilla työmenetelmillä. Koostavan sovelluksen olisi siten oltava *rikostorjunnallisesti arvioiden* riittävän kattava, mutta sen olisi oltava kattava myös täyttääkseen EU-vaatimukset.

Lisäksi on huomioitava, että mahdollisen koostavan sovelluksen on yhdessä tilirekisterin kanssa täytettävä rahanpesudirektiivissä asetetut keskitetyn EU-järjestelmän vaatimukset kokonaisuutena.

Väistämättä tulee se ajatus, että poliisilla tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa tähän keskitetyn tilirekisterin ja/tai koostavan sovelluksen kehitystyöhön, koska järjestelmä rakennetaan lähtökohtaisesti rikosten ennalta estämistä, paljastamista ja selvittämistä varten, mitkä tehtävät kuuluvat pääasiassa poliisin vastuulle. Keskusrikospoliisin lausuu koostavan sovelluksen osalta yksityiskohtaisemmin HE 163/2021 vp käsittelyn yhteydessä.

Keskusrikospoliisin apulaispäällikkö Markus Välimäki

Ylitarkastaja Anu Jaakkola

Jakelu Sisäministeriö

Tiedoksi Poliisihallitus